

РЕЦЕНЗИЯ

от

Проф. д-р Риналдо Савов Шишков, дмн

Катедра по психиатрия и медицинска психология, Медицински университет
Варна

относно дисертационния труд на Калоян Павлов Куков, д.пс.,

на тема : „ Неврокогниция и ХИВ “

за присъждане на научна степен

“доктор на психологическите науки” .

Процедурата се провежда съгласно заповед № РД – 38 -179 от 14.03.17г. на Ректора на СУ” Климент Охридски” за защита в Област на висшето образование - Социални, стопански и правни науки. Професионално направление 3.2 - Психология. Специалност Медицинска психология – клинична психология“

Общо представяне на процедурата:

Представеният комплект материали е подаден в срок и в съответствие с изискванията на ЗРАСБ, ППЗРАСРБ и ПРАС на СУ “Климент Охридски”

Биографични данни

Калоян Павлов Куков придобива бакалавърска степен през 2004г в Великотърновски университет „Св.Св. Кирил и Методий“, Дипломна работа е на тема „Посттравматично стресово разстройство при възрастни”.

През 2006 година завъшва магистратура в същия университет с темата на дипломната работа - „Стрес и стресови състояния при деца и възрастни“.

През 2011 година е зачислен като докторант на самостоятелна подготовка в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, като защитава дисертация . на темата на „Клиникопсихологични аспекти на дисфункционалните вярвания и

копинг стратегии при пациенти с параноидна шизофрения“.

През 2012 година придобива и медицинска специалност по клинична психология в Медицински университет „проф. Параскев Стоянов“ гр. Варна.

През 2017 година представя в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, дисертационен труд на тема “Неврокогниция и ХИВ” за придобиване на научната степен “Доктор на психологичните науки”.

К. Куков има специализации в областта на съдебната психология проведени в УМБАЛ „Св. Наум“ гр. София; специализация по психодиагностика на когнитивни процеси, проективни методики (ТАТ, Роршах) към център Спектра; специализации в областта на позитивната и когнитивно-поведенческата психотерапия; специализация по невропсихология в МБАЛ “Александровка болница”-София.

Трудовият маршрут на психолог Куков е: 2006г. в ДПБ „Успение Богородично“ където се занимава с психодиагностика на пациенти с психични заболявания, работа с групи за развитие на социални умения, участие в комплексни съдебнопсихиатрични и съдебнопсихологични експертизи; от 2009г. в различни структури на МБАЛ „Св. Марина“ гр.Варна - Направление психиатрия; в сектор за лечение на ХИВ/СПИН (2012-2015); Първа и Втора клиника по детски болести; клиники по Неврология и Неврохирургия.

К.Куков участва в различни научни форуми (конгреси, конференции и семинари), където е изнесъл поредица от доклади в областта на клиничната психология и невропсихологията.

К.Куков е член е на Българска психиатрична асоциация на Дружеството по детска психиатрия и свързните професии. Учредител и член на Асоциата на експертите по психично здраве.

Значимост и актуалност на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд е значима, предвид признатата необходимост от изясняване ролята на неврокогнитивните увреждания, при ХИВ, като едно недобре проучено социално значимо заболяване, както и

влиятието им върху цялостното функциониране на пациентите с ХИВ.

Актуалността на дисертационната работа се вижда и от нарастващият брой на подобни публикации в специализираната достъпна литература - една публикация през 1987г. до 195 през 2016г.

Структура на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд „Неврокогниция и ХИВ“ съдържа 435 страници, разделени в три части и седем глави. Дисертацията съдържа 29 графики, 21 таблица и 5 дендрограми. Библиографията съдържа 523 източника.

Литературният обзор се базира на 523 източника -14 от които са на кирилица и 509 - на латиница. Седемдесет и три от източниците са от последните 10 години, 32 последните 5 години. Това гарантира актуалността на събраната информация. Въпреки присъствието на няколко подтеми изложението се отличава с изчерпателност по разглежданите проблеми. Добре структурираният литературен обзор позволява мотивирано формулиране на хипотезите на изследване, целта, задачите, а в последствие и изводите.

В първа глава (от 12 - 77 страница) е направен систематизиран теоретичен обзор върху неврокогницията, невропсихологичните методики за оценка на когницията както и широкият спектър от неврокогнитивни нарушения при ХИВ. Анализирани са съвременни пручвания по темата. Главата изчерпателно разглежда проблема и е подчинена на целта на изследването.

Втората глава (от 78 - 142 стр.) е представена постановката върху която е изградена стратегията на проучването. Посочени са основните хипотези целта, задачите на изследването, методиката на изследване

Целта на изследването е при пациенти ХИВ положителни, с и без придружаващ Б хепатит, да се проучат особеностите на неврокогнитивните нарушения, в рамките на асимптоматичното неврокогнитивно нарушение и взаимовръзката между демографски характеристики (пол, образование,

семејно положение) медицински характеристики (вирусен товар, ниво на CD4 клетките) и неврокогнитивни домейни (екзекутивни функции, семантична и вербална флуентност, селективно внимание, памет, ориентација).

Проучването е извршено в теоретичен и експериментален аспект.

В теоретичниот аспект се анализираат основни постановки на български и чужди автори. Те отразяват разнопосичноста на разгледаните идеи в конкретните направления.

Концептуалните основания на проучването се извеждат чрез използването на теоретико-аналитично проучвање на научната литература по проблематиката.

В експериментален аспект извршено проучвање е чрез интегрирање на широк круг въпроси, од областа на општо психологичкото познание, клинична невропсихологија, како и теоретични постановки од медицината.

Задачи : Поставени се пет задачи

1. Да се анализира специјализираната литература сврзана со неврокогнитивните нарушенија при ХИВ.
2. Да се подберат адекватни на истражувањето проблем психологички инструментариум сврзан со неврокогницијата при хора живеещи со ХИВ/СПИН.
3. Да се подберат соодветни на истражувањето проблем статистички процедури, како се сообврзат со специфичните изискувања за надеждност и валидност на невропсихологичките тестове.
4. Да се направи количествен анализ и квалитетен анализ на добиените податоци сврзани со неврокогнитивните нарушенија при ХИВ/СПИН
5. Да се оформат препоръки за практичка работа.

Така формулирани задачите соодветствуваат на поставената цел

Хипотези

Формулирани се четири хипотези. Те се сврзани со неврокогнитивните

домейни визуално - пространствени процеси, селективно внимание, зрительно моторна скорост, езекутивни процеси и влиянието на някои демографски върху когницията, както и влиянието на медицински показатели като вирусен товар, терапия и ниво на CD4 клетки върху неврокогнитивното функциониране при ХИВ позитивни.

Контингентът на изследване е достатъчен. Изследвани са 92 ХИВ позитивни лекувани в Сектора за лечение на ХИВ и СПИН към УМБАЛ „Св. Марина“ – гр. Варна, и 92 контроли съобразени по пол, възраст образование.

Методи на изследване - те са свързани с т.нар. тестове по типа “молив хартия” и са специализирани неврокогнитивни методики – “Нарисувай часовник”, “Trail making test”, “Digit span test”, “COWAT”, “Isaak set test” отличаващи се с надеждност. Те са адекватни на поставената цел и за пръв път са използвани за в изследвания при ХИВ позитивни пациенти в България.

Статистическият анализ е извършен подчертано компетентно с адекватни, съвременни методи като анализ на надеждността – Алфа на Кромбах, тест – ретест, валидност между двама оценителите, корелационен, дисперсионен, клъстърен анализ гарантиращи достоверност, надеждност и информативност на получените резултати.

Адекватността на изследвания контингент – по брой и структура и информативността на методите на изследване, добрия статистически анализ са предпоставка и гарантират високата информативност и надеждност на получените резултати.

Резултати и обсъждане

В третата глава (от 143 страница до 240 страница) са представени резултатите от изследването и обсъждането им. Особено впечатление прави надеждността и валидността на използваните инструменти в изследваната кохорта. Резултатите убедително доказват значимостта на проведеното изследване, както и неговата актуалност. Очертани са статистически значимите

различия в изследваните групи и са изведени акцентите според тяхната значимост.

Данните от изследването показват влиянието на изследваните фактори като пол, образование, както и медицински параметри като ниво на вирусен товар, Хепатит Б положителен статус, CD4 клетки върху неврокогнитивното функциониране. Показано е различието във функционирането на ХИВ позитивни и ХИВ негативни, което обхваща общото когнитивно функциониране и в частност визуално-пространствени и езекутивни функции, селективно внимание, психомоторна скорост, езикови функции като категориална и семантична флуентност.

Изводи

Направените изводи са свързани с:

Резултатите от емпиричното изследване ; изводи свързани с апробиране и валидизиране на методиките ; практико-приложни изводи .

Първата група изводи са базирани на данните от клиничко-психологичното изследване и отразяват различията между ХИВ позитивни и ХИВ негативни, различия по параметрите пол и образование. Различия свързани с вирусен товар, ниво на CD4 клетките, терапия и коинфекция с хепатит Б.

Изводи свързани с апробация и валидизация на инструменти използвани в проучването

MoCA, TMT – Б, DST и тестовете за вербална и семантична флуентност са чувствителни към нарушенията на неврокогницията при ХИВ в асимптоматичната фаза. Неубедителна чувствителност към изследвания проблем показва тестът нарисуй часовник и TMT – А.

Третата група изводи са свързани с рисковите фактори за развитие на неврокогнитивни нарушения при ХИВ, както и протективните за развитието

на такива характеристики.

Приноси:

Теоритични:

За пръв път в България са адаптирани неврокогнитивните методики TMT, DST, COWAT, CERAD, IST, като за Нарисувай часовник в световната научната литература, няма научно съобщение за проведени научни изследвания с този тест.

Практико-приложни

1. Адаптирана е широка батерия от инструменти за оценка на неврокогницията при ХИВ позитивни индивиди;
2. Изведени са основните инструменти, които показват висока чувствителност не само върху неврокогнитивното нарушение при ХИВ позитивни, но и върху ХИВ негативни;
3. Направена е йерархизация на инструментите спрямо корелацията от техните резултати и особено важни биологични параметри, като вирусен товар, CD4 клетки;

Клинико-психологични изводи:

1. За първи път се установяват различия между „чистите ХИВ“ позитивни индивиди и тези при, който се доказва коинфекция с Хепатит Б.

При индивидите със висок вирусен това CD4 клетките и коинфекция с Хепатит Б се установяват подчертано по-ниски нива на неврокогницията в сравнение с тези, който са с нисък вирусен товар, високо ниво на CD4клетките и отсъствие на коинфекция.

2. За пръв път се провежда изследване на неврокогнитивните нарушения във фазата на асимптоматично неврокогнитивно нарушение, и водещите в него нарушения.

3. За първи път се установяват различия между „чистите ХИВ“ позитивни индивиди и тези при, който се доказва коинфекция с Хепатит Б.

4. За пръв път се установява, че при ХИВ позитивни във фазата на

асимптоматичното неврокогнитивно нарушение, не са водещи нарушенията в паметовите процеси, а се нарушават езиковите и езекутивни функции.

Автореферат добре структуриран и отразява достатъчно пълно и точно съдържанието на дисертационния труд. Представени са главните акценти от направеното изследване.

Наукометрични показатели:

Публикации - автор на монография на тема «Неврокогниция и ХИВ» която е в обем 286 страници, с 273 източника, 4 на кирилица, 169 на латиница :

6 статии в български и чуждестранни списания(статията «Обзор методик нейропсихологического скрининга когнитивных функций и особенности их применения при исследовании больных с ВИЧ-инфекцией и синдромом приобретенного иммунодефицита» представя за пръв път тази тематика в рускоезични научни списания.)

Към момента единствените публикации по темата на български език са на Калоян Куков.

Заклучение

Считам, че дисертационният труд на Калоян Павлов Куков удовлетворява всички формални законови изисквания и изискванията на СУ „Климент Охридски” , както и общовъзприетите критерии за присъждане на научната степен “Доктор на науките“ в Област на висшето образование Социални, стопански и правни науки. Професионално направление 3.2 - Психология. Специалност Медицинска психология – клинична психология“

В тази връзка давам своята положителна оценка за присъждане на Калоян Павлов Куков д.пс. на научна степен „Доктор на науките”.

18.05.2017 г.

Проф. д-р Р. Шишков, д.м.н.

